

JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

Siseministeerium
info@siseministeerium.ee

Teie 29.07.2025

nr 1-6/3215-1, SIM/25-0851/-1K

Meie 11.08.2025

nr 8-2/6381

Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi rakenduskava 2021–2027 versioon 2.0 kooskõlastamine märkustega

Esitasite kooskõlastamiseks Vabariigi Valitsuse protokollilise otsuse „Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi rakenduskava 2021–2027 versioon 2.0“ kinnitamise eelnõu, selle seletuskirja ning Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi rakenduskava 2021–2027 versioon 2.0 ettepaneku.

Kooskõlastame esitatud eelnõu järgmiste märkustega:

Eelnõu	Märkused
Lisa 2, Vabariigi Valitsuse protokollilise otsuse „Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi rakenduskava 2021–2027 versioon 2.0“ kinnitamine“ eelnõu seletuskiri, lk 6, IV. „Rakenduskava muudatuste mõju“ – „Rakenduskava muutmisega kaasneb erimeetmele kaasrahastamise kohustus, täiendavalt on juurde vaja 2 518 863,63 eurot, mis planeeritakse riigieelarvesse RES protsessis.“	Palume täpsustada või alternatiivselt lisada joonealune selgitus vastavalt lk 2 viidatud Siseministri 3. septembri 2024. a käskkiri nr 1-3/113 „Euroopa Liidu varjupaiga- ja rändehalduse reformi rakenduskava koostamise ja elluviimise töörühma moodustamine“ alusel moodustatud töörühmas kokkulepitule: kaasrahastamise kohustuse (10% vajaduse) riigieelarve RES protsessis taotleb Siseministeerium.
Lisa 3, AMIF rakenduskava, lk 4, ptk „1. Programmi strateegia“, varjupaigapoliitika üldeesmärkide selgitus – „Samuti tagab Eesti rahvusvahelise kaitse taotlejate, kes on avaldanud selleks soovi, õigeaegse juurdepääsu vajalikule teabele ning tasuta õigusnõustamise, -abi ja esindamise vastavalt riigi õigusaktidele pädeva asutuse poolt ning kooskõlas varjupaiga- ja rändereformi õigusaktidega.“	Segane õigusnõustamise korraldus. Puudub selge vastutusjaotus eri teenuste osas. Lause ei täpsusta, milline asutus on „pädev“ ja millises menetlusetapis. Palume lisada juurde joonealune selgitus – õigusnõustamise haldusmenetluses korraldab Siseministeerium, riigi õigusabi halduskohtumenetluses Justiits- ja Digiministeerium.
Lisa 3, AMIF rakenduskava, lk 4, ptk, alt 4. lõik ptk 1. „Programmi strateegia“, varjupaiga- ja rändereformi rakendamise kirjeldus – „Lisaks võib olla vajalik AMIFi vahendeid osaliselt kasutada, et tagada esmased tervishoiuteenused piirimenetluses olevatele isikutele ja parendada õigusnõustamise pakkumist rahvusvahelise kaitse taotlejatele.“	AMIF vahendite kasutamine haldusmenetluse õigusnõustamiseks ei kuulu JDM vastutusalasse. Palume sõnastada lause ümber: „Lisaks võib olla vajalik AMIFi vahendeid osaliselt kasutada, et tagada esmased tervishoiuteenused piirimenetluses olevatele isikutele ja parendada õigusnõustamise pakkumist rahvusvahelise kaitse taotlejale haldusmenetluses (Siseministeeriumi vastutusalala) ja riigi õigusabi halduskohtumenetluses (Justiits- ja Digiministeeriumi vastutusalala).“
Lisa 3, AMIF rakenduskava, lk 4, alt 2. lõik, ptk 1. „Programmi strateegia: peamised	Vastuoluline vastutusalala määratlus. JDM vastutab ainult halduskohtumenetluses toimuva

<p>katsumused ja poliitilised lahendused“ – „Justiits- ja Digiministeerium vastutab tõhusa õigusemõistmise tagamise ning õigusabi olemasolu ja kättesaadavuse, sealhulgas õigusabi, esindamise ja õigusnõustamise, eest.“</p>	<p>riigi õigusabi eest, mitte haldusmenetluse õigusnõustamise eest. Palume sõnastada lause ümber kujule: „Justiits- ja Digiministeerium vastutab tõhusa õigusemõistmise tagamise ning riigi õigusabi olemasolu ja kättesaadavuse eest halduskohtumenetluses.“ või alternatiivselt lisada vastav joonealune selgitus.</p>
<p>Lisa 3, AMIF rakenduskava, lk 11, ptk „2.1.1. Erieesmärgi kirjeldus“, alamjaotis „Eesmärk 1: tagada rahvusvahelise kaitse taotluste tõhus ja kvaliteetne menetlemine“, meetmete esialgne loetelu</p>	<p>Loetelu ei erista piisavalt ega selgelt menetluse etappe: õigusnõustamine (haldusmenetlus) ja riigi õigusabi (halduskohtumenetlus). Palume eristada arusaadavalt õigusnõustamine haldusmenetluses (Siseministeeriumi vastutusalal), riigi õigusabi ja esindamine halduskohtumenetluses (Justiits- ja Digiministeeriumi vastutusalal) või alternatiivselt lisada vastav joonealune selgitus.</p>
<p>Lisa 3, AMIF rakenduskava, lk 39-40, „Lisa 1. Temaatiline rahastu“, tabel SO1 Erimeede kirjeldus, plokk 4 – „• <i>justiitssüsteemi personali (kohtunikud, õigusnõustajad, kohtusekretärid, advokaadid jne) koolitamine</i>;“</p>	<p>Palume korrigeerida sõnastust jättes loetelust välja õigusnõustajad ja kohtusekretärid. Justiitssüsteemi poolseks sihtrühmaks on näiteks eelkõige kohtunikud, kohtujuristid-konsultandid, advokaadid jt. Justiitssüsteemis puudub mõiste „kohtusekretär“, kasutusel on läbivalt „kohtuistungi sekretär“. Teeme ettepaneku sõnastada lause ümber järgmiselt: „<i>Justiitssüsteemi poolseks sihtrühmaks on näiteks kohtunikud, kohtujuristid-konsultandid, Riigikohtu nõunikud, advokaadid jt.</i>“. Õigusnõustajate koolitamise (haldusmenetlus), kui selleks ei ole nt konkursi korras Siseministeeriumi poolt hankega advokaadibüroo(d), palume selguse huvides näha ette eraldi punktina või alternatiivselt lisada vastav joonealune selgitus. Seda toetab ka asjaolu, et projekti planeerimise etapis oleme juba koos Siseministeeriumiga näinud justiitssüsteemi, sh riigi õigusabi süsteemi võimestamise ja õigusnõustamise võimestamine haldusmenetluse ajal ette kahe eraldi projektina. Õigusnõustamise projektis saab elluviija määrata ise soovitud sihtrühma ja tegevused, sh õigusnõustajate koolituse.</p>
<p>Lisa 3, AMIF rakenduskava, lk 39-40, „Lisa 1. Temaatiline rahastu“, tabel SO1 Erimeede kirjeldus, plokk 9 – „9. plokk „Rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja haavatavatele isikutele tagatud uued kaitsemeetmed ning põhiõiguste suurem järelevalve“: „• <i>tasuta õigusnõustamise tagamine haldusmenetluses;</i> • <i>tasuta õigusabi ja esindamise tagamine kohtumenetluses;</i> • <i>PPA, kohtusüsteemi ja teiste asjakohaste asutuste personali koolitamine.</i>“</p>	<p>Rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja haavatavatele isikutele tagatud tasuta õigusnõustamise haldusmenetluses ei kuulu JDM pädevusse ja vastutusalasse. Palume selgelt märkida, et õigusnõustamise korraldamine haldusmenetluses rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja haavatavatele isikutele on Siseministeeriumi vastutusalal ja korraldamisel haldusmenetluses. Riigi õigusabi ja esindamine halduskohtumenetluses aga Justiits- ja Digiministeeriumi vastutusalal. Alternatiivselt lisada vastav joonealune selgitus.</p>

Kordame üle Siseministeeriumile juba 21.02.2025 ja 11.04.2025 esitatud seni mitteamvestatud seisukohad seoses õigusnõustamisega haldusmenetluses, millise kohustuse Siseministeerium nii käesoleva kui ka 26.06.2025 kirjaga nr 1-6/3198-1 edastatud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse eelnõuga Justiits- ja Digiministeeriumile paneb.

Ministeeriumide pädevusjaotus.

Vabariigi Valitsuse seaduse (VVS) § 59 lg-st 1 lähtuvalt kuulub Justiits- ja Digiministeeriumi pädevusse õigusteenuse korraldamine, mis hõlmab eeskätt advokatuuri tegevust riigi õigusabi korralduses ja esmast õigusnõustamist. Justiits- ja Digiministeeriumi roll on õiguspoliitika kujundamine, koordineerimine ja õigusloome kvaliteedi tagamine, mitte korraliste või erakorraliste rändeolukordade lahendamine. Viimased on erandlikud ja kohati ettearvamatud olukorrad ning nõuavad spetsiifilisi lahendusi ja kiiret reageerimist.

Valdkondlik vastutus.

Rahvusvahelise kaitse taotlejate menetluste ja vastuvõtukeskuste korraldamine kuulub Siseministeeriumi haldusalasse (VVS § 66 lg 1 järgi rändega seotud tegevuste korraldamine). Välismaalaste, rahvusvahelise kaitse taotlejate menetluse ja vastuvõtukeskuste korraldamine kuulub Eestis Siseministeeriumi haldusalasse (Politsei- ja Piirivalveamet (PPA)) ning sotsiaalsete teenuste pakkumine, sealhulgas teatud juhtudel õigusabi suunamine, kuulub Sotsiaalministeeriumi ja selle allasutuste pädevusse.

Praktiline ja varasemalt töötanud lahendus.

Kuivõrd õigusnõustamine algab haldusmenetluses, on selleks varasem praktika näinud ette PPA koosseisus lepingulised õigusnõustajad. Otstarbekas on olemasolevat süsteemi Siseministeeriumi ja PPA siseselt edasi arendada. Võimaliku huvide konflikti vältimiseks tuleks õigusnõustamine viia PPA koosseisust Siseministeeriumi kui sisejulgeoleku eest vastutaja alla. Siseministeeriumil on endal võimalik korraldada õigusnõustamist haldusmenetluses või alternatiivselt korraldada konkurss leidmaks hankega koostööpartner(id), kes vastavat teenust sõltumatult osutaksid. Analoogne korraldus toimus enne 2015. aastat, kui leiti valdkonnale spetsialiseerunud advokaadid hankekorras, milles büroopidajad saavad osaleda.

Eelarveline lahendus.

Sellest tulenevalt on otstarbekas, et Siseministeeriumile antakse seni PPA-le vastavaks tegevuseks eraldatud eelarvevahendid, et korraldada konkurss ja sõlmida konkursi võitja(te)ga leping(ud), et korraldada rahvusvahelise kaitse taotlejate ja välismaalaste õigusnõustamine ning esindamine haldusmenetluses. Täiendavalt saab Siseministeerium kasutada Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (AMIF) vahendeid, mis on kavandatud õigusnõustamise korraldamiseks haldusmenetluses ja mis on eraldi projektina juba planeeritud.

Kokkuvõtlikult, õigusnõustamise korraldamine välismaalastele ja rahvusvahelise kaitse taotlejatele haldusmenetluses kuulub ja peab jätkuvalt kuuluma Siseministeeriumi pädevusse, kes vastutab sisejulgeoleku ja rändehalduse eest ning omab vajalikku valdkondlikku kogemust. See tagab teenuse tõhusama ja järjepidevama osutamise, mis vastab paremini konkreetse sihtrühma vajadustele, ning on kooskõlas ministeeriumide pädevuste ja vastutusalade jaotusega. Seetõttu oleme teinud ka ettepanekuid kooskõlastusele saadetud rakenduskavas selge valdkondliku vastutuse ettenägemise vastavalt kehtivatele õigusaktidele ja -praktikale, et hiljem ei tekiks probleeme Euroopa Liidu tasandil võetud kohustuste täitmisel.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Karl-Erik Ansmann 5887 7900
karl-erik.ansmann@justdigi.ee